

Informatieblad 22: Lijmbanden om de boom

Dit Informatieblad van het Kennisplatform Processierups is opgesteld door een brede groep deskundigen. Het bevat informatie over een instrument tegen de overlast door de Eikenprocessierups. Voor achtergronden, uitleg en andere Informatiebladen, kijk op [website](#) van het Kennisplatform Processierups.

Instrument	Lijmbanden om de boom
Omschrijving	Eikenprocessierupsen worden gevangen met/op lijmbanden om de boom
Soort	Curatief
Werking	Fysieke werking
Beschrijving van werkingsmechanisme	<p><i>Opmerking vooraf: dit instrument is niet toegelaten tegen de eikenprocessierups, maar wordt toch als informatieblad beschikbaar gesteld omdat in seizoen 2020 met dit instrument is geëxperimenteerd.</i></p> <p>Bij dit instrument worden één of meerdere lijmbanden rondom de stam bevestigd. Migrerende rupsen zullen bij passage op de lijmband blijven kleven. Een vergelijkbare methode met lijmbanden wordt gebruikt bij fruitbomen om deze te beschermen tegen schadelijke insecten.</p>
Bronnen en referenties	<ul style="list-style-type: none"> • Beantwoording schriftelijke vragen over vlermuizen en vogels die slachtoffer worden van lijmbanden, 2 juli 2020, kenmerk 2020Z08976 • Vogelbescherming “Gebruik geen plakstrips bij bestrijding eikenprocessierups”, 15 mei 2020 https://www.vogelbescherming.nl/actueel/bericht/gebruik-geen-plakstrips-bij-bestrijding-eikenprocessierups. • ‘Langzame dood voor vlermuizen en vogels door nieuwe aanpak van eikenprocessierups: ‘Deze idiotie moet stoppen’. Dagblad van het Noorden, 14 mei 2020. • ‘De man van de vastgeplakte specht heeft zijn les geleerd: ‘Ik heb hem veertje voor veertje zelf losgemaakt’. Dagblad van het Noorden, 15 mei 2020.
Standaardvoorschrift	Er is geen standaardvoorschrift beschikbaar.
Verhouding met Leidraad	Dit instrument wordt niet genoemd in de Leidraad.
Effectiviteit	<p>De eikenprocessierups blijft meestal van ei en 1^e larvenstadium tot aan 6^e larvenstadium en pop in dezelfde boom. Het passeren van een fysieke band om de boom om bijvoorbeeld (tijdelijk) op of in de bodem te zijn is een uitzondering. Zelfs als de rupsen van boven naar beneden langs de stam gaan om in de grond een nest te vormen, is de kans groot dat slechts een deel van de rupsen op de lijmband vast komt te zitten. Als de leider vast komt te zitten, ontstaat onrust bij de groep, omdat het contact (‘de processie’) verbroken raakt. De brandharen worden dan massaal afgeschoten, wat besmetting van de omgeving veroorzaakt. Het kan een paar dagen duren voor een nieuwe leider ontstaat en in dat geval zullen ze over de vastgeplakte exemplaren heenlopen. Het is daarom te verwachten dat de lijmbanden niet werken en zelfs de overlast voor de omgeving vergroten.</p> <p>Daarnaast hebben lijmbanden een onbedoelde en soms averechtse werking, omdat de natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups, zoals vogels, vlermuizen en insecten ermee gevangen kunnen worden – en deze niet meer kunnen prederen of parasiteren op de eikenprocessierupsen.</p>

	<p>Per saldo is dit instrument daarom niet effectief. Er zijn ook geen ervaringen bekend waar lijmbanden wel effectief zijn tegen de eikenprocessierups. Voor zover bekend worden deze lijmbanden niet door gemeenten en andere grote boom- en terreineigenaren ingezet. Er zijn gevallen bekend waar het middel wel werd toegepast, maar ook weer snel verwijderd vanwege de onbedoelde bijvangst (zie onder 'Schadelijkheid').</p>
Schadelijkheid en neveneffecten ecosysteem	<p>Het instrument werkt niet selectief. Schadelijk voor andere kruiden, zoals rupsen, ongewervelden, reptielen, vleermuizen en vogels. Waarschijnlijk niet schadelijk voor de boom zelf of vegetatie rondom de boom.</p> <p>Als er sprake is van afspoeling van (stoffen in) het lijmachtige middel is er een kans dat water- of bodem schade ondervinden. Het materiaal moet, als het niet biologisch afbreekbaar is, verwijderd worden om milieuschade te voorkomen.</p>
Veiligheid en gezondheid	<p>Veilig aan te brengen door de uitvoerder. Bij het verwijderen zal contact met de brandharen moeten worden voorkomen, en zal men dus de juiste PBM's moeten gebruiken. Het aanbrengen is veilig voor omstanders. Indien lijmbanden te laag worden aangebracht, moeten voorbijgangers, recreanten, hondeneigenaren, etc. gewaarschuwd worden voor de klevende werking.</p>
Wettelijke context en beleidskaders	<p>Het gebruik van lijmbanden, lijmstrips en andere vangmiddelen met lijm is op grond van de Wet natuurbescherming verboden en deze mogen derhalve niet gebruikt worden ter bestrijding van de eikenprocessierups (Art. 3.10 Besluit natuurbescherming). Voor het gebruik van lijm moet een ontheffing aangevraagd worden bij de provincie.</p>
Afval en verwerking	<p>De lijmbanden met daarop gevangen rupsen moeten worden afgevoerd als eikenprocessierupsafval. Echter het huidige afvalprotocol (Afvalprotocol 2020) voorziet niet in de verwerking van het materiaal van de lijmbanden.</p>
Ervaring en opleiding	<p>Voor het aanbrengen van lijmbanden is geen opleiding vereist.</p>
Beschikbaarheid en praktische uitvoerbaarheid	<p>Lijmbanden en -strips zijn verkrijgbaar, maar daarvoor is een ontheffing verplicht.</p>
Investing (schattingen)	<p>Arbeidsintensief om aan te brengen en te verwijderen. Indien op lage hoogte aangebracht, is hiervoor geen hoogwerker nodig.</p>
Overige opmerkingen	
Samenvattende karakterisering instrument	<p>Dit instrument met lijm als actieve stof is volgens de Wet natuurbescherming verboden, maar er kan ontheffing worden gevraagd bij de provincie. Het risico op schadelijke neveneffecten die het met zich meebrengt op natuurlijke vijanden en andere niet-doelsoorten is groot. Lijm of lijmbanden zijn niet of onvoldoende effectief, omdat de rupsen de lijmband meestal niet zullen passeren of dat slechts enkelen in de lijmband blijven vastkleven.</p>

Toelichting Informatiebladen

Instrument	Werknaam
Omschrijving	Korte omschrijving in steekwoorden
Id (versie-datum)	# (#-#-#)
Soort	Soort instrument: preventief (voorkomt de ontwikkeling van brandharen), curatief (is gericht op het verwijderen van brandharen) of EPR-habitat beïnvloeding (via aangepast beheer wordt de leefomgeving verbeterd zodat natuurlijke vijanden gedijen of minder geschikt is voor EPR).
Werking	Werking instrument: ecologisch, biologisch, chemisch, fysiek, fysisch
Beschrijving van werkingsmechanisme	Beschrijving van de toepassing, het mechanisme en eventueel de samenstelling van gebruikte middelen. Eventueel verwijzing naar meer info tussen haakjes [Bijlage #].
Bronnen en referenties	Waar is het instrument/ de resultaten beschreven (bijv. Leidraad, Vlinderstichting, etc.)?
Standaardvoorschrift	Is een standaard werkvoorschrift beschikbaar en waar is dat te vinden?
Verhouding met Leidraad	Is dit instrument in de Leidraad beschreven; zo ja wat zijn de verschillen?
Effectiviteit	Is het instrument effectief (ook gelet op inzet bestrijders en materieel)?
	Is het nodig te combineren met andere instrumenten om beheersing en bestrijding effectief te laten zijn. Welke?
	Beïnvloedt het instrument de plaagdruk in de toekomst (de lange termijn werking)?
	Wordt het nog niet/weinig/veel toegepast en wat zijn ervaringen (elders in Europa)?
Schadelijkheid en neveneffecten ecosysteem	Is wetenschappelijk/getoetste informatie beschikbaar over effectiviteit; geef bron?
	Werkt het instrument selectief voor EPR (welke schade aan andere organismen)?
	Is het schadelijk voor de boom en de vegetatie rond de boom?
	Is het schadelijk voor de bodemkwaliteit of waterkwaliteit?
Veiligheid en gezondheid	Laat het (biologisch afbreekbaar) restmateriaal achter?
	Welke risico's voor de veiligheid van de bestrijder, incl. ARBO omstandigheden?
	Welke risico's voor de directe omstanders en omgeving?
Wettelijke context en beleidskaders	Welke Pbm's zijn benodigd of vereist?
	Mag het instrument wettelijk gezien gebruikt worden (bijv. in het kader van toelating van een middel, Wet natuurbescherming)?
	Wat zijn voorwaarden voor toepassing, is ontheffing nodig?
Afval en verwerking	Welk afval ontstaat er en hoe dient dit verwerkt te worden?
Ervaring en opleiding	Wat is benodigde opleidingsniveau en ervaringsniveau?
	Is instrument door particulieren/burgers toe te passen (onder welke voorwaarden)?
Beschikbaarheid en praktische uitvoerbaarheid	Is het instrument inzetbaar seizoen 2020 of volgend jaar?
	Hoeveel gebruikers in NL (aantal bedrijven/medewerkers in de buitendienst)?
	Welke beperkingen/mogelijkheden zijn er voor praktische uitvoerbaarheid?
	Wat zijn alternatieve instrumenten?
Investing (schattingen)	Kosten per boom (alles meegerekend; schatting)
	Tijd per boom
	Kosten materieel (bijv. hoogwerker), Kosten materiaal (bijv. middelen, PBM's)

Informatiebladen: overzicht per oktober 2020

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de 22 informatiebladen, met hun datum van actualiseren.

Nr	Naam	Soort instrument	Werking	Versie
1	Nematoden	preventief	biologisch	7 juni 2020
2	Bacteriepreparaat (Bt)	preventief	biologisch/ chemisch	7 juni 2020
3	Wegzuigen en afvoeren of verassen	curatief	mechanisch/fysiek	7 juni 2020
4	Gaasvlieglarven uitzetten	preventief/ habitat EPR	biologisch/ecologisch	7 juni 2020
5	Lieveheersbeestjes uitzetten	preventief/ habitat EPR	biologisch/ecologisch	7 juni 2020
6	Vegetatie	habitat EPR	ecologisch	7 juni 2020
7	Vogel- en vleermuiskasten	habitat EPR	ecologisch	7 juni 2020
8	Folie om stam	preventief	fysiek/mechanisch	7 juni 2020
9	Feromoonvallen	preventief	biologisch/chemisch	7 juni 2020
10	Eitjes desinfecteren	preventief	chemisch	7 juni 2020
11	Stoom	curatief	fysisch	7 juni 2020
12	Heet water	curatief	fysisch	7 juni 2020
13	Spoorferomoon	preventief/ habitat EPR	biologisch/chemisch	7 juni 2020
14	Isoleren, fixeren, verwijderen nesten*	curatief	mechanisch/fysiek	7 juni 2020
15	Systemen om rupsen te vangen of stoppen	curatief	fysiek	1 oktober 2020
16	Uitzetten van parasitaire organismen	preventief/curatief	biologisch	1 oktober 2020
17	Omgevingsbeheer om insecten te stimuleren	habitat EPR	biologisch	1 oktober 2020
18	Beheer gericht op variatie in bomenbestand	habitat EPR	ecologisch	1 oktober 2020
19	Oude nesten benutten om natuurlijke vijanden te kweken	habitat EPR / Preventief/curatief	biologisch	1 oktober 2020
20	Staminjectie	preventief	biologisch/chemisch	1 oktober 2020
21	Branden	curatief	fysiek	1 oktober 2020
22	Lijmbanden om de boom	preventief/ Curatief	fysiek/mechanisch	1 oktober 2020
	Bestrijding grondnesten			i.o.

*Dit is een verzamelblad voor een set instrumenten. Deze wordt later verder gedetailleerd uitgewerkt in kleinere en meer specifieke sets.

Colofon

Versie 1.0 van deze Informatiebladen werd opgesteld door de Werkgroep EPR beheersing en bestrijding van het Kennisplatform Processierups onder de regie van KAD en RIVM, in opdracht van het ministerie van LNV. Onderstaande tabel bevat de inhoudelijk betrokken personen bij het opstellen van de Informatiebladen.

Naam	Organisatie	Naam	Organisatie
Cris de Klein	KAD	Peter de Mink	CUMELA
Tim Asbreuk	VBNE	Henry Kuppen	Kenniscentrum EPR
Han Wolterinck	VHG	Jules Sondeijker	VNG
Claudia Jilesen	NVWA	Bart Biemans	KAD
Silvia Hellingman	Kenniscentrum EPR	Martijn Bullée	CUMELA
Theo Zeegers	EIS Naturalis	Mark Brunsveld	VBNE
Henk Jans	Kenniscentrum EPR	Johannes Regelink	VBNE
Jurriën van Deijk	Vlinderstichting	Jetske de Boer	NIOO-KNAW, Aeres
Joop Spijker	Kenniscentrum EPR	Michiel Rutgers	RIVM